

Informatie en protocol pesten voorkomen en bestrijden

1 Definitie pesten

Er is een verschil tussen plagen en pesten. Onder plagen verstaan we gedrag tussen leerlingen die aan elkaar gewaagd zijn, waarbij de geplaagde persoon zich niet gekwetst of boos voelt. Plagen is een spelletje, niet altijd leuk, maar nooit echt bedreigend. Plagen kan overgaan in pesten. Pesten is wél bedreigend. Pesten vindt niet zomaar een keer plaats, maar meerdere keren per week of zelfs meerdere keren per dag, gedurende een langere periode. De pestkop misbruikt zijn macht en het slachtoffer, - persoonlijk, via anderen of via digitale communicatie, wordt uitgelachen, uitgescholden, vernederd, gekleineerd, geslagen of er worden dingen van hem of haar afgepakt.

Naast deze openlijke vormen van pesten, komen ook vormen van pesten voor die niet zichtbaar zijn, zoals het buitensluiten van iemand.

Bij pesten zijn drie rollen te onderscheiden:

- (1) leerlingen die andere leerlingen pesten
- (2) leerlingen die gepest worden
- (3) leerlingen die niet direct bij het pesten betrokken zijn.

Vaak is er een groepje leerlingen dat meedoet met de pestkop. Dit zijn de zogenoemde meelopers.

Daarnaast spelen leerlingen die niet direct betrokken zijn bij het pesten een rol. Doordat deze zwijgende middengroep de gepeste leerling niet steunt en de pester niet probeert te stoppen, kan een pester vrijelijk zijn of haar gang gaan. Vaak versterkt de zwijgende middengroep het succes van de pestkop door op een afstandje toe te kijken en te lachen om wat er gebeurt.

6.2 Preventie pesten

In leerjaar 1 stelt de mentor ism de leerlingen afspraken gemaakt, bijvoorbeeld in de vorm van een contract, over hoe we met elkaar omgaan.

Voorbeeld contract 'Veilig op school'

Ik vind dat iedereen zich veilig moet voelen in school. Daarom houd ik mij aan de volgende regels:

- *Ik accepteer en respecteer de ander en ik discrimineer niet.*
- *Zowel in het echte leven als in de digitale wereld scheld ik niet, doe ik niet mee aan uitlachen, roddelen of stoken.*
Ik maak geen beeld of geluidsopnamen in school zonder toestemming van een schoolmedewerker.
- *Ik verspreid geen kwetsende beelden van andere mensen via internet of chatprogramma's.*
- *Ik blijf van de spullen van een ander af en raak een ander niet aan.*
- *Als iemand mij hindert, vraag ik hem of haar duidelijk daarmee te stoppen.*
- *Als dat niet helpt, vraag ik een schoolmedewerker om hulp.*
- *Als er ruzie is, speel ik niet voor eigen rechter.*
- *Ik bedreig geen andere mensen: niet in het echte leven en ook niet in het digitale leven*
Ik neem geen wapens of drugs mee en handel hier ook niet in.
- *Ik gebruik binnen en buiten school geen enkele vorm van geweld.*
- *Ik help anderen om zich aan deze afspraken te houden.*

Ik verklaar dat ik deze regels heb gelezen en begrijp. Ik begrijp ook dat bij het ondertekenen van mijn inschrijving op het Pieter Nieuwland College, ik beloof dat ik mij aan deze afspraken hou.

Ik begrijp dat als ik mij hier niet aan hou, dit zou kunnen leiden tot schorsing of schoolverwijdering.

Er is sprake van pesten wanneer een of meerdere leerlingen herhaaldelijk en langdurig negatief gedrag richten tegen een andere leerling.

Een vereiste om pesten op school serieus aan te pakken is dat alle betrokkenen pesten als een bedreiging zien voor het veiligheidsgevoel en bereid zijn het te voorkomen en te bestrijden. Hieronder volgen, in willekeurige volgorde, enkele van onze richtlijnen om pesten te voorkomen:

- Het fenomeen pesten wordt met enige regelmaat onder de aandacht gebracht van leerlingen en schoolpersoneel. Dit gebeurt door mondelinge en schriftelijke informatie te verspreiden of door losse thematische activiteiten of projecten te organiseren die met sociale veiligheid te maken hebben
- Er wordt gestreefd naar een goed pedagogisch schoolklimaat door leerlingen veiligheid en geborgenheid te bieden. Gelijkwaardigheid, acceptatie en respect voor elkaar zijn hierbij belangrijke onderwerpen
- Ouders/verzorgers worden geïnformeerd over thematische activiteiten of projecten rondom sociale veiligheid
- Er wordt aandacht besteed aan het verschil tussen pesten en plagen
- Het wordt leerlingen duidelijk gemaakt dat signalen van pesten (niet plagen) doorgegeven moeten worden aan een docent. Daarbij wordt uitgelegd dat dit doorgeven geen klikken is. Op deze manier voorkomt het schoolpersoneel dat leerlingen gezamenlijk zwijgen of erbij staan te kijken zonder in te grijpen, of zelfs het vuurtje opstoken
- Als een docent of ander personeelslid signaleert dat er gepest wordt, dan spreekt hij of zij de betrokkenen hier op aan. Afhankelijk van de ernst van het pesten, licht hij of zij ook de klassenmentor van de leerling in, opdat deze het probleem eventueel op een later tijdstip aan kan pakken
- Van elk personeelslid wordt verwacht dat hij of zij met collega's en leerlingen werkt aan een positieve team- en groepsvorming
- Personeelsleden van de school hebben de inspanningsverplichting pesten te signaleren en tegen het gesignaleerde pesten actie te ondernemen
- Docenten en ander personeel van de school nemen te allen tijde duidelijk stelling tegen pesten. Het personeel keurt dit gedrag zichtbaar af
- Wanneer een personeelslid pesten signaleert, probeert hij of zij zicht te krijgen op de oorzaak en de omvang van het pestgedrag en de gevolgen voor het slachtoffer. Daarnaast probeert hij of zij het invoelend vermogen van de pester en de zwijgende middengroep te vergroten. Hiermee wordt uiteraard niet bedoeld dat er medelijden moet worden opgewekt, maar wel dat er wordt ingezien hoe vervelend pesten eigenlijk is
- De school deelt jaarlijks mee aan de ITS Veiligheidsmonitor van de Radboud Universiteit. Deze (anonieme) enquête moet door het personeel en de leerlingen worden ingevuld. Een deel van de vragen gaan over pesten. De uitkomsten van deze enquête vormen een van de bronnen waarop wij ons schoolbeleid evalueren en indien gewenst, aanpassen
- Tijdens de vergadering van onze werkgroep veiligheid & schoolklimaat (bestaande uit: rector, veiligheidscoördinator, conciërge, onderwijzend personeel, leerlingen en ouders) is de sociale veiligheid/schoolsfeer een vast agendapunt waarbij snel en efficiënt direct wordt gezocht naar oplossingen indien er een probleem gesignaleerd wordt
- Er zijn twee vertrouwensdocenten waar leerlingen op een voor hun veilige manier terecht kunnen om een probleem te bespreken, advies te vragen of informatie door te geven wanneer iemand bijvoorbeeld gepest wordt

- De veiligheidscoördinator heeft een aantal anti-pest lesprogramma's ontwikkeld. Tevens worden bovenbouw leerlingen (die ook mentorleerling zijn) getraind om een gastles te geven in alle 1^e klassen tegen pesten:

Mogelijkheid 1: lessen om pesten te voorkomen

- * bovenbouw leerlingen/leerlingmentoren geven in leerjaar 1 les over de oorzaken en gevolgen van pesten. Zij vertellen hun eigen verhaal. Het is een interactieve les waar de mentor bij aanwezig is.
- * in leerjaar 1 geeft de veiligheidscoördinator minimaal 1 les over (digitaal) pesten en veilig internetgebruik of voorziet mentoren van een lesprogramma die hen in staat stelt deze les te geven aan hun mentorklas
- * in leerjaar 2 geeft de veiligheidscoördinator ism de sectie biologie minimaal 1 les over seksueel grensoverschrijdend gedrag op internet (de zogenaamde 'selfies' en zelfgeschoten filmpjes die van erotische/seksuele aard kunnen zijn en kunnen leiden tot zeer ernstig pesten)

Mogelijkheid 2: lessen om pesten te bestrijden: deze lessen kunnen in alle leerjaren worden ingezet en vinden plaats op verzoek van een mentor of afdelingsleider.

In overleg met de betrokken mentor en afdelingsleider wordt een plan van aanpak opgesteld door de veiligheidscoördinator.

Het plan van aanpak verschilt per casus en wordt dus op de situatie afgestemd, waarbij de veiligheid en het welzijn van het slachtoffer altijd centraal staat. Slachtoffer wordt op basis van vertrouwen nauw betrokken bij- en heeft inspraak in het plan van aanpak.

Een voorbeeld van een veelgebruikt plan van aanpak is wanneer het pesten invloed heeft op de hele klas:

- * vertrouwen winnen van slachtoffer(s) en slachtoffer(s) constant betrekken bij de vervolgstappen
- * ouders/verzorgers worden door de mentor via email geïnformeerd dat er signalen zijn over een verslechterde sfeer in de klas als gevolg van pesterijen, wij een beroep doen om samen te werken en wij de ouders/verzorgers op de hoogte zullen brengen over ons plan van aanpak.
- * een anonieme enquête afnemen waarbij de vragen betrekking hebben op de sfeer, het veiligheidsgevoel, vormen van pesten etc.
- * op basis van de signalen en uitkomsten van de enquête wordt definitief geformuleerd welke vorm(en) van pesten er plaatsvinden. Aan de hand daarvan wordt 1 les gegeven door de veiligheidscoördinator en 1 les door de mentor. Een belangrijk onderdeel van de lessen is het herhalen van de gemaakte afspraken en gevolgen indien leerlingen zich er niet aan houden
- * indien zich in deze periode pesterijen voordoen hanteren wij een lik op stuk beleid: een gesprek met de pester, diens ouders/verzorgers, schoolleiding en veiligheidscoördinator en een passende straf zoals een schorsing, het schrijven van een excuusbrief en een reflectieverslag.
- * na ongeveer een maand wordt een tweede anonieme enquête afgenomen. Over de uitslag worden ouders/verzorgers geïnformeerd. Afhankelijk van de uitslag ondernemen wij een vervolg actie.

Indien pesterijen geen invloed hebben op een hele klas, maar er bijvoorbeeld sprake is van kleine groepspesterijen die zich richten op 1 persoon, hanteren we een ander plan van aanpak:

- * vertrouwen winnen van het slachtoffer en hem/haar nauw betrekken bij het plan van aanpak.

* veiligheidscoördinator gaat met toestemming van het slachtoffer een gesprek aan met de pester(s). De insteek van dit gesprek hangt volledig af van de ernst van de aard van het pesten en wat het slachtoffer wilt.

* Bij lichte pesterijen of waarbij de pester zich onvoldoende bewust was van zijn/haar gedrag, volgt een ernstige waarschuwing en een gesprek met het slachtoffer, de dader, de veiligheidscoördinator en evt de afdelingsleider of mentor. Na een week volgt een tweede gesprek om te horen hoe het gaat.

* Bij zware pesterijen voeren de afdelingsleider (evt mentor) en veiligheidscoördinator een gesprek met de pester(s). Dit gesprek is gericht op bewustwording van het eigen pestgedrag en mogelijke oorzaken hiervan. Indien wenselijk wordt de pester doorverwezen naar het zorgteam.

Daarnaast wordt de pester gestraft, bijvoorbeeld door een schorsing, het schrijven van een excuusbrief, een reflectieverslag. Ouders/verzorgers worden in deze gevallen geïnformeerd over het gedrag van hun kind en de daarop volgende straf.

6.3 Hulp aan de gepeste leerling en zijn of haar ouders/verzorgers

De mentor maakt bij het helpen van de gepeste leerling gebruik van hulp en advies van de veiligheidscoördinator en schoolleiders. Het is belangrijk om te proberen de gepeste leerling verloren begrip voor een ieders eigenheid en zelfrespect opnieuw bij te brengen: ik ben ik en jij bent jij en dat mag niet alleen, maar dat hoort zo. De docent probeert de leerling te helpen zich minder kwetsbaar te voelen en zich minder kwetsbaar op te stellen. Wanneer een leerling zich bijvoorbeeld steeds gekwetst voelt bij een relatief onschuldig grapje, kan de docent proberen de leerling aan diens incasservermogen te helpen werken.

Als het bovenstaande niet helpt, wordt er een gesprek met de ouders/verzorgers van de gepeste leerling aangegaan.

De docent of mentor geeft hierin de ouders/verzorgers van de leerling de gelegenheid om hun visie op het probleem te geven en deelt zijn of haar eigen inzichten over de oorzaken van het pesten met de ouders/verzorgers, dit uiteraard afhankelijk van en rekening houdend met de vermoede reden van het gepest worden. Gezamenlijk kan dan naar een oplossing worden gezocht.

Het slachtoffer wordt indien hij/zij daar behoefte aan heeft korte tijd begeleid door de veiligheidscoördinator of indien noodzakelijk, door het zorgteam of een externe hulporganisatie. Ouders/verzorgers worden hierover geïnformeerd en bij betrokken.

6.4 Hulp aan de pester en zijn of haar ouders/verzorgers

De mentor maakt bij het helpen van de pester gebruik van hulp en advies van de veiligheidscoördinator en schoolleiders. De veiligheidscoördinator en mentor voeren probleemoplossende gesprekken met de pester waarin hij of zij probeert achter de oorzaak van het pestgedrag te komen. Mogelijke oorzaken van het gedrag van de pester zijn:

- de pester wordt of werd zelf gepest;
- de pester heeft gebrek aan aandacht van de ouders/verzorgers;
- de pester wordt niet gecorrigeerd bij agressief gedrag en wordt zelf regelmatig lichamelijk gestraft door ouders/verzorgers of andere volwassenen;
- de pester imiteert gedrag dat hij of zij elders heeft gezien;
- de pester reageert allergisch op bepaalde geur-, kleur- en smaakstoffen;
- de pester kan slecht tegen verliezen bij sport of spel.

Uiteraard zijn er nog allerlei andere oorzaken mogelijk van het gedrag van de pester. Als de oorzaak enigszins duidelijk is, probeert de veiligheidscoördinator of mentor de gevoeligheid van de pester te vergroten voor wat hij of zij de gepeste leerling aandoet. Hierbij houdt de veiligheidscoördinator en mentor rekening met de mogelijke oorzaken van het pestgedrag. De veiligheidscoördinator/mentor probeert hiermee de pester te helpen zich

bewust te worden van de effecten van zijn of haar gedrag.

Het is belangrijk dat met de pester afspraken worden gemaakt over gedragsverandering. Daarbij kan ook met de pester worden afgesproken welke maatregelen er worden genomen als het pesten zich herhaalt. Deze afspraken met de pester kunnen vorm krijgen in een contract. In een dergelijk contract met de leerling wordt ook vastgelegd wanneer het gedrag wordt geëvalueerd en wanneer er, indien het gedrag niet voldoende is veranderd, wordt overgegaan tot de afgesproken maatregelen. De ouders van de pester worden hierbij betrokken: tijdens een persoonlijk onderhoud met de afdelingsleider, veiligheidscoördinator en eventueel de mentor, wordt het gedrag en het te ondertekenen contract besproken.

Als het pestgedrag van de betrokken leerling blijft voortduren, wordt het interne zorgteam geïnformeerd en moet de pester verplicht hulp accepteren. Afhankelijk van de vorderingen en bevindingen van de zorgteam medewerker, kan externe hulp een volgende stap zijn. De ouders/verzorgers dienen hiervoor toestemming te geven. Indien de ouders/verzorgers weigeren om toestemming te geven voor hulp van buitenaf en de pester volhardt in zijn of haar gedrag op zo'n manier dat er een onveilige situatie voor de gepeste leerling(en) en/of andere betrokkenen op school bestaat, dan kan de schoolleiding overgaan tot schorsing van de pester, eventueel gevolgd door verwijdering van school. Dit is reeds opgenomen in het contract dat in een eerder stadium is ondertekend door zowel leerling als de ouders.

6.5 Praten over moeilijke onderwerpen

Het zal vaak niet makkelijk zijn om te bereiken dat leerlingen praten over moeilijke en gevoelige onderwerpen als pesten, lichamelijk en geestelijk geweld en machtsmisbruik. Dit kan opgaan voor zowel leerlingen die gepest worden als voor leerlingen die pesten. Het belangrijkste is dat leerlingen vertrouwen hebben in degene met wie ze praten.

Vertrouwen kan worden verdiend door de manier waarop je als volwassene met leerlingen omgaat: een manier van omgaan die niet gebaseerd is op macht, maar die getuigt van respect, persoonlijke waardering en erkenning van de grenzen van de specifieke leerling. Het is belangrijk dat een volwassene de leerling laat weten dat hij of zij gelooft wat de leerling zegt en dat het niet de schuld van de leerling is dat deze wordt gepest. Van belang is ook om expliciet te erkennen dat hetgeen er is gebeurd erg vervelend is en dat het goed is van de leerling dat hij of zij het nu aan iemand vertelt. Maak verder duidelijk dat er acties worden ondernomen om de leerling te helpen, welke acties dat zullen zijn en vraag of de leerling hiermee instemt.

De leerlingen worden geïnformeerd tijdens mentorles en door zichtbare flyers in de school bij wie zij terecht kunnen voor een vertrouwelijk gesprek: de mentor, een van de twee vertrouwensdocenten, de veiligheidscoördinator of een andere schoolmedewerker waar zij vertrouwen in hebben.